

та міцну систему громадянських інституцій, організувати колективне самоуправління у багатьох сферах громадського життя, з успіхом сумісно керувати власністю громади та збагачувати її, спрямовувати благодійні внески на користь освітніх та культурних установ та проєктів, зберегти та примножити культурний доробок, виховати та надати освіту не одному поколінню молодих людей, які навчилися «чужому» та «не цураються» свого.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Боришевський М. Й. Національна само-свідомість у громадянському становленні особистості / М. Й. Боришевський. – К.: Беркут, 2000. – 63 с.
2. Боришевський М. Й. Національна самосвідомість та ідентифікація громадян як чинник демократичних перетворень в українському суспільстві / М. Й. Боришевський // Соціально-психологічний вимір демократичних перетворень в Україні. – К.: Український центр політичного менеджменту, 2003. – С. 138–144.
3. Ладна Євген. Українці в Канаді – від хлібного колоска до Уейна Грецького / Є. Ладна //

Історична правда [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://www.istpravda.com.ua/research/2011/02/13/24239/>

4. Соколовський І. Українська освіта в Канаді та залучення канадсько-української фундації в Україну, 2001–2005 рр. / Діаспора як чинник утвердження держави Україна у міжнародній спільноті: Перша міжнародна наукова конференція 8–10 березня 2006р. // Збірник доповідей. – Львів: Сполом, 2006.

5. Luciuk L., Kordan B. Creating a landscape. A geography of Ukrainians in Canada. – Toronto : University of Toronto Press, 1988.– Map 2.

6. Ukrainian Canadians and the 1981 Canada census (ed. William Darcovich).– Edmonton : Canadian Institute of Alberta, 1988.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Горожанкіна Олена Миколаївна – кандидат педагогічних наук.

Коло наукових інтересів: розвиток музичної освіти в Канаді.

УДК 876. 89. 765

ПРОБЛЕМА КОМПЕТЕНЦІЙ В МУЗИЧНІЙ ОСВІТІ

Світлана ГРОЗАН (Кіровоград)

Постановка проблеми. Характерні для кінця ХХ – початку ХХІ століття зміни в характері освіти, її спрямованості, цілях, змісті – все більш явно орієнтують її на «вільний розвиток людини», на творчу ініціативу, самостійність учнів та студентів, конкурентоспроможність, мобільність майбутніх фахівців. Зміни цілей освіти які відбуваються у світі, що співвідносяться, зокрема, з глобальними завданнями забезпечення входження людини у соціальний світ, її продуктивної адаптації в цьому середовищі, викликають необхідність постановки питання забезпечення освітою більш повного, особистісно і соціально інтегрованого результату.

В якості загального визначення такого інтегрального, соціально-особистісного феномену як результат освіти в сукупності мотиваційно-ціннісних та когнітивних складових і виступило поняття «компетенція / компетентність».

Аналіз досліджень і публікацій. Проблемам організації навчального процесу у вищій школі на компетентнісній основі присвятили свої дослідження І.Бех, Н.Бібік, О.Овчарук, Н.Побірченко, О.Пометун, О.Савченко, С.Сисоєва, А.Хуторської та ін.;

основи особистісно зорієнтованого навчання розглядали І.Бех, Л.Паламар, В.Рибалка, В.Семиченко, В.Серіков, О.Турянська, І.Якиманська та ін.; на розвитку інформаційно-навчального середовища вищу зосередили увагу В.Биков, Л. Білоусова, М.Бухаркіна, М.Запрудський, Ю.Жук та ін. Питання фахової компетентності майбутнього вчителя як передумову його майбутнього професіоналізму розглядали у своїх роботах І.Зязюн, Л.Масол, О.Олексюк, О.Отич, В.Радул, О.Рудницька, Л.Хомич та ін.; проблемам професійної музично-педагогічної підготовки майбутнього педагога-музиканта присвячені дослідження Е.Абдулліна, Л.Арчажнікової, Л.Масол, О.Михайличенко, О.Ніколаєвої, О.Олексюк, Г.Падалки, В.Черкасова, О.Щолокової та інших вітчизняних та зарубіжних вчених.

На рівні дисертаційних досліджень формуванню фахової, методичної, комунікативної, музично-виконавської, поліхудожньої, полікультурної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва присвячені праці О.Добжанської, М.Михаськової, Т.Підварко, Є.Проворової, С.Світайло, Л.Теряєвої, Н.Цюлюпи, Цзян Хепіна, Л.Чередниченко.

Мета статті полягає в аналізі науково-дослідної літератури та визначенні сутності поняття «компетентність».

Виклад основного матеріалу. Компетенція в перекладі з латинської мови означає коло питань, у яких людина добре обізнана, володіє знаннями і досвідом.

На думку Р. Селевко, компетенція це готовність суб'єкта ефективно організувати внутрішні і зовнішні ресурси для постановки і досягнення мети. Під внутрішніми ресурсами розуміються знання, вміння, навички, надпредметні вміння, компетентності (способи діяльності), психологічні особливості, цінності і т. п. Компетентності – якості, набуті через проживання ситуацій, рефлексію досвіду.

Отже, з'явилася необхідність визначитися у самому понятті «компетенція». Під компетенцією нами розуміється коло питань, в яких людина володіє знанням і досвідом, що дозволяє їй бути успішною у власній життєдіяльності.

Компетентнісний підхід передбачає чітку орієнтацію на майбутнє, яка проявляється в можливості побудови своєї освіти з урахуванням успішності в особистісній і професійній діяльності. Компетенція проявляється в умінні здійснювати вибір, виходячи з адекватної оцінки своїх можливостей у конкретній ситуації, і пов'язана з мотивацією на безперервну освіту.

Запровадження компетентностей у нормативну і практичну складову освіти дозволяє вирішувати проблему, типову для сучасної школи та середньої і вищої освіти, коли учні чи студенти можуть добре оволодіти набором теоретичних знань, але відчують значні труднощі в діяльності, що вимагає використання цих знань для вирішення конкретних життєвих завдань або проблемних ситуацій.

Останнім часом з'явилося багато досліджень, присвячених проблемі компетентності вчителів, зокрема й учителів музичного мистецтва. Деякі засновані на загальноприйнятій класифікації компетентностей. Наприклад, у дослідженні О. Грибкової наведена наступна структура компетентностей вчителя музики.

Ціннісно-сміслові компетентності: вільне орієнтування в просторі музичного мистецтва, здатність до виявлення і оцінки необхідних для професійної діяльності напрямків музики, її стилів, видів та жанрів, а також окремих творів, високий рівень розуміння образного змісту та власного музичного (вокального) звуку.

Загальнокультурні компетентності: рівень загальної культури педагога-музиканта, широта його поглядів, глибина і

різноманітність інтересів, здатність співвідносити образи у різних видах мистецтва, орієнтуватися в загальному історичному русі культури, розуміти самоцінність кожного історичного етапу в плані його художніх проявів, бачити актуальні для того або іншого часу види мистецтва та розуміти їх взаємозв'язок з загальним плином культури.

Навчально-пізнавальні компетентності: вироблена вже на ранньому етапі освітнього процесу потреба в щоденній праці, у наполегливих заняттях щодо освоєння світової та національної музичної спадщини, вдосконалення навичок володіння музичним інструментом (голосом, технікою диригування).

Інформаційні компетентності: весь спектр напрямків, пов'язаних із пошуком та засвоєнням професійної інформації, включаючи різноманітні нотні, аудіо – і відеоматеріали, а також безпосереднє сприйняття музики яка звучить під час концертів або записів.

Комунікативні компетентності: розвинена здатність творчого спілкування в процесі спільного музикування, співу в хорі, ансамблі тощо.

Соціально-трудова компетентність: наявність не тільки здібності, але й усвідомленої потреби у щоденній праці, у постійному прагненні до продуктивної художньої творчості.

Компетентності особистісного самовдосконалення: неухильне просування шляхом удосконалення виконавської, артистичної, педагогічної майстерності тощо.

Сучасні зарубіжні та вітчизняні дослідники шукають нові моделі професійної компетентності педагога-музиканта. Наприклад, в деяких дослідженнях специфічні професійні компетентності музиканта представлені у вигляді спеціальних компетентностей двох основних різновидів:

1. Компетентності в області розпізнавання та інтерпретації музичного тексту (текст – музика (звучання) – текст). Компетентності цього роду – розпізнавання і інтерпретація тексту – універсальні всередині професійного середовища і забезпечуються здебільшого (але не виключно) природними слуховими даними, знанням і розумінням.

2. Спеціальні технічні (інструментальні) компетентності. Компетентності цього роду спеціалізовані, часто – дуже вузько, і забезпечуються здебільшого (але не виключно) уміннями і навичками.

В дослідженні Ж. Кармазиної компетентності педагога-музиканта об'єднані в основні блоки: 1) психолого-педагогічний; 2) мето-дико-технологічний; 3) мотиваційно-дослідний;

4) професійно-музичний; 5) художньо-творчий. Згідно з дослідженням, психолого-педагогічні компетенції вчителя музичного мистецтва виступають як узгодженість між його знаннями, практичними вміннями і реальним поведінкою, демонстрованою у процесі педагогічної взаємодії.

Методико-технологічні компетенції близькі педагогічним. Вони виступають у вигляді проблемно-тематичного планування індивідуальної та групової форм методичної роботи, застосування на уроках інноваційних технологій педагогіки мистецтва.

Мотиваційно-дослідницькі компетенції є показниками самоосвітньої та дослідницької діяльності. У цьому блоці знаходить місце стратегія власного професійного розвитку.

Професійно-музичні компетенції. У цьому блоці об'єднані компетенції, рівною мірою притаманні як спеціальним (музичним) умінням і навичкам вчителя музичного мистецтва, так і його педагогічним установкам й особистісним якостям.

Художньо-творчі компетенції, будучи самостійним компонентом музично-педагогічної діяльності вчителя музичного мистецтва, пронизують всі інші, вище названі, оскільки їх «особливістю є наявність в її складових художньо-творчого компонента» (за Арчажниковою Л. Р.).

У дослідженні Е. Сизової особливості функціонування музиканта розглядаються як сукупність чотирьох різновидів музичної діяльності, які, так чи інакше, присутні в будь-якому вигляді музичної творчості: музично-слухова, музично-аналітична, музично-виконавська, музично-педагогічна. Вони відображають видову специфіку музичної компетентності, яка виступає як основа формування професійної компетентності фахівця. При цьому музично-педагогічна діяльність об'єднує в собі всі інші види діяльності, отже, музично-педагогічна компетентність також базується на компонентах музично-слухової, музично-аналітичної, музично-виконавської компетентності.

Робота музиканта в режимі педагогічної діяльності обумовлює застосування всього комплексу професійних знань, умінь, навичок та охоплює ціннісно-мотиваційну, індивідуально-психологічну, когнітивну та діяльну сферу особистості.

Висновки. В даний час право визначати найбільш підходящі і потрібні компетенції дані вищим навчальним закладам. Це, звичайно, дає

можливість створити більш конкретну картину у визначенні необхідності фахівця в даному регіоні, так як замовлення майбутніх роботодавців формує специфіку діяльності випускника, що дозволяє більш предметно звернутися до потреб суспільства, зробити необхідні зміни або коригування освітнього процесу з підготовки фахівця.

Але, враховуючи різноманіття форм здобуття музичної освіти в Україні сьогодні (дитячі музичні школи, гуртки, студії, музичні училища, музичні академії, вищі навчальні заклади культури і мистецтва, музично-педагогічні та мистецькі інститути та факультети педагогічних університетів тощо), для збереження єдиного освітнього простору у сфері музичної освіти повинні зберігатися єдині вимоги, існувати цілісні освітні програми за певними напрямками.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Байденко В. І. Компетентнісний підхід до проектування державних освітніх стандартів вищої професійної освіти / В. І. Байденко. – М., 2005. – 87 с.
2. Грибкова О. В. Теорія і практика формування професійної культури педагога-музиканта / О. В. Грибкова. – М., 2009. – 165 с.
3. Зимняя І. А. Ключові компетенції – нова парадигма результату освіти // І. А. Зимняя // Вища освіта сьогодні. – М., 2003. – № 5. – С. 78–96.
4. Казурова А. С. Проблеми державного освітнього стандарту вищої професійної музичної освіти: досвід і перспективи / А. С. Казурова. – М. : Дослідницький центр проблем якості підготовки фахівців, 2005. – 93 с.
5. Кармазіна Ж. Б. Художня самоосвіта вчителя музики як умова розвитку його професійної компетентності: Автореф. дис. ... канд. пед. наук / Ж. Б. Кармазіна. – М., 2009 – 25 с.
6. Сізова Е. Р. Професійна компетентність фахівця-музиканта: структура, зміст, методи розвитку / Е. Р. Сізова // Вища освіта сьогодні. – 2007. – № 11. – С. 36–39.
7. Татур Ю. Р. Компетентність у структурі моделі якості підготовки фахівця // Вища освіта сьогодні / Ю. Р. Татур. – М., 2004. – № 3.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Грозан Світлана Вікторівна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри музично-теоретичних та інструментальних дисциплін Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Коло наукових інтересів: професійна підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва.